

В. Г. Лихошерстова. Ролевая игра как активный метод обучения английскому языку студентов высших учебных заведений морского направления. – Статья.

Аннотация. В статье рассматривается ролевая игра как один из активных методов обучения английскому языку, способствующий заинтересованности студентов, повышению их мотивации к изучению иностранного языка и подготовке к будущей профессии. Речь идет об использовании этого метода на занятиях по английскому языку со студентами высших учебных заведений морского направления. В статье содержатся методические рекомендации по организации и проведению ролевой игры, а также приведены примеры ролевых игр для будущих судоводителей.

Ключевые слова: активные методы обучения, коммуникативный подход, ролевая игра, профессиональное морское общение.

V. Likhosherstova. Roleplay as an active method of teaching English to students of maritime education institutions. – Article.

Summary. The article deals with a roleplay as one of the active methods of teaching English, aimed at students' interest, increasing their motivation to learn a foreign language and preparing for their future profession. It is particularly about using this method in English classes with students of maritime education institutions. The article contains guidelines for the organization and conduct of roleplay, as well as examples of roleplays for future navigators.

Key words: active learning, communicative approach, roleplay, professional marine communication.

УДК 811.161.2'243:378.147

Т. О. Лях

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри громадського здоров'я і гуманітарних дисциплін
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

КОМУНІКАТИВНИЙ МЕТОД У ЗАСВОЄННІ ГРАМАТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ-МЕДИКАМИ (НА ПРИКЛАДІ ДІЄСЛОВА)

Анотація. У статті досліджено застосування комунікативного методу у процесі засвоєння граматики української мови іноземними студентами-медиками на прикладі дієслова, а також представлено вправи, що сприяють вивченню дієслова у зв'язку з навиками спілкування.

Ключові слова: комунікативний метод, граматика, дієслово, українська мова, іноземні студенти-медики.

Навчання іноземних студентів є важливим вектором державної освітньої програми України. Дослідники слушно зазначають, що «процес мовної освіти іноземців реалізується в єдності трьох напрямів: комунікативного (мета – комунікативна компетенція), загальнонаукового (мета – загальнонаукова/професійна компетенція), адаптаційного (мета – акультурація до реалій і завдань життєдіяльності в іншомовному середовищі)» [13, с. 13–14].

Ці напрями формують процес навчання української мови, відповідно до них створюються освітні програми та розробляються новітні методи викладання даної дисципліни. Актуальним на сучасному етапі навчання мови є комунікативний метод, завдяки якому студенти-іноземці швидко набувають умінь спілкуватися на належному рівні з метою адаптації в соціумі та набуття навичок професійного мовлення.

Комунікативний метод ґрунтується на загальнодидактичних принципах, серед яких першорядну роль відіграють «*принцип мовленнєво-мисленнєвої активності* – передбачає, що будь-який мовленнєвий матеріал активно використовується носіями мови у процесі спілкування»; «*принцип функціональності* – відповідно до цього принципу визначаються функції говоріння, читання, аудіювання і письма як засобу спілкування» [9, с. 17–18].

Отже, важливим компонентом змісту навчання української мови є здатність іноземних студентів розуміти висловлювання, а також використовувати інформацію під час спілкування. Важливо враховувати

спосіб подачі граматичного матеріалу. Комунікативний метод передбачає навчання граматики таким чином, щоб насамперед покращувався процес спілкування.

Функціонування комунікативного методу у процесі навчання мови вивчають чимало вчених (Н. Ушакова, Л. Субота, Л. Селівестрова, Є. Пассов та ін.). Дослідники відзначають необхідність застосування цього методу. Так, на думку А. Гаврилук, «вивчення системи мови (граматики) є переважно інтуїтивним, тобто, на відміну від традиційної методики, де граматика і лексика є основним предметом навчання, при навчанні за комунікативним методом граматика необхідна лише для правильної побудови речень, проте від студентів вимагається не механічне заучування граматичних правил, а інтуїтивне відчуття правильно побудованих фрагментів мовлення» [2].

На вторинній ролі граматики у процесі навчання українській мові іноземців наголошує М. Тишкова: «Перший крок до освоєння мови за допомогою комунікативного методу – запам'ятовування слів, виразів, а вже потім накладання наявних знань на їх граматичну основу» [11, с. 42].

Науковці також відзначають недоліки комунікативного методу. Наприклад, за спостереженням С. Король, «результати аналізу деяких комунікативних підручників зарубіжних авторів показали, що граматика подається дещо «розірвано» і таким чином втрачається певна системність мови. Важливо, щоб комунікативний підхід гармонійно поєднував у собі різні способи навчання без шкоди для граматики» [4, с. 134].

Низка дослідників вважають, що комунікативну спрямованість навчання треба організувати шляхом гармонійного засвоєння фонетичного, граматичного, лексичного матеріалу. Так, за словами Н. Ушакової, «роль граматики іноземної мови у формуванні вторинної мовної особистості можна окреслити як світоглядну, системоутворюючу. <...> Узагальнені граматичні характеристики слів, абстраговані від їхніх лексичних значень, допомагають учаснику ситуації орієнтуватись у ситуації» [12, с. 66].

Подібні думки знаходимо у Л. Селівестрової, яка зазначає: «Вивчення готових фраз у ситуативному підході не може, звісно, забезпечити оволодіння українською мовою як іноземною, оскільки оволодіння мовою можливе тільки тоді, коли засвоєння мовленнєвого матеріалу веде до формування в іноземця системи мови, коли він може будувати фрази відповідно до правил граматичного оформлення і слововживання в акті спілкування» [8, с. 10]. Важливе місце надає граматиці І. Петров, за спостереженням якого, граматичний аспект мови формує комунікативні навички іноземних студентів, а «володіння граматикою – це своєрідний код, який дає можливість будувати будь-які повідомлення, що відображають позамовну дійсність» [7, с. 115].

Як бачимо, існує певна розбіжність думок науковців щодо ролі комунікативної та граматичної складової частини у процесі навчання української мови як іноземної, що зумовлює актуальність даного дослідження. Попри значну увагу вчених до комунікативного методу, застосування його у процесі засвоєння граматики вивчене недостатньо.

Мета розвідки – дослідити комунікативний метод у навчанні граматики української мови, представити вправи, які сприяють засвоєнню іноземними студентами-медиками граматичних норм у зв'язку з навичками спілкування.

Навчання іноземних студентів граматиці української мови більш ефективно, якщо спиратися на функції мовних структур у певних комунікативних ситуаціях. Об'єктом даного дослідження є дієслово, що продуктивно реалізує себе в мовленні з огляду на свій функціональний аспект. Дослідники комунікативного підходу в навчанні мови підкреслювали дієвий аспект спілкування. Так, Ю. Пассов зазначає, що мовленнєве спілкування має діяльнісний характер [6, с. 130]. О. Вдовіна вважає, що «навчальна діяльність іноземних студентів повинна організовуватися так, щоб вони виконували дії, які є мотивованими для вирішення комунікативних завдань» [1, с. 49]. Стратегії мовленнєвої поведінки «з використанням мови у конкретних мовленнєвих актах» [10, с. 318] пов'язує Л. Субота.

Дієслово має високу здатність брати участь у реальному мовленнєвому спілкуванні, воно виконує організуючу роль у мовленні, посідає центральне місце в реченні, тому потребує уважного вивчення з погляду граматики. Адже засвоєння дієслова як лексичної одиниці у процесі комунікації неможливе без знання його граматичних категорій. Тому до навчання граматичної теми дієслова варто застосовувати комунікативний метод.

Формування комунікативної компетентності в іноземних студентів-медиків під час вивчення дієслова буде ефективним, якщо використати комплекс вправ, призначених для вдосконалення навичок спілкування у професійній сфері. Комунікативне вміння найкраще розвивати за допомогою завдань, спрямованих на розвиток читання, письма, аудіювання, діалогічного мовлення.

Важливим етапом становлення комунікативної компетенції студента є засвоєння термінологічної лексики. Цей процес можна вдало поєднати з вивченням граматики. Із цією метою доцільно застосовувати різноманітні форми роботи. Так, збагаченню лексичного матеріалу, необхідного для комунікації, сприяє створення власних словників. Прикладом такого завдання може бути вправа на переклад і утворення граматичних форм дієслова у процесі складання речень:

Прочитайте речення, які описують дії хірурга в операційній. Перекладіть українською. За допомогою поданого лексичного матеріалу побудуйте речення.

Before the operation: The surgeon and assistants wash their hands put on sterile gowns, caps, masks and come into the operating room. The anesthetist gives the patient anesthesia.

During the operation: The surgeon performs the operation. The assistants help the surgeon, pass instruments and control the patient's condition [5, с. 104].

Наступним кроком засвоєння матеріалу буде складання студентами повідомлення на задану тему з використанням базової лексики, диспут тощо.

Удосконаленню комунікативних навичок сприяє читання і робота з текстом. Виписуючи невідомі слова, не варто виривати їх із контексту, а краще занотовувати цілі словосполучення або речення. Виконуючи граматичне завдання, студент краще запам'ятає лексику з розмовної теми, натренує вживання граматичних категорій (у даному прикладі – минулого часу дієслова):

Прочитайте текст, випишіть дієслова й утворіть форму минулого часу.

Приклад: Умикає світло в палатах. – Умикала світло в палатах.

Із розпорядку дня пацієнтів і медичної сестри терапевтичного відділення

Години	Розпорядок дня пацієнтів	Обов'язки постової медичної сестри
7.00	Підйом.	Умикає світло в палатах.
7.00–7.30	Термометрія.	Здійснює термометрію.
7.30–8.00	Ранковий туалет.	Допомагає проводити тяжкохворим гігієнічні процедури; поправляє і в разі потреби перестеляє хворим постільну білизну. Контролює прибирання приміщень.
8.00–8.30	Вживання ліків.	Роздає лікарські засоби, які вживають перед прийомом їжі. Передає чергування.

За спостереженням І. Кожушко, «під час реалізації комунікативного підходу інформація про граматичні форми вводиться в контексті роботи над ними, щоб студенти могли бачити, як вони використовуються для передачі значення» [3, с. 46]. Тому тренувати вживання дієслова можна, виконуючи вправи з реферування фахових текстів, виписуючи дієслова й утворюючи речення з ними. Можлива форма вправи:

Випишіть із тексту дієслова та поставте їх у форму наказового способу.

Приклад: викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги – Викличте бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги.

Перша долікарська допомога у випадку серцевого нападу

Згідно з Порядком надання домедичної допомоги в разі серцевого нападу, необхідно:

1. Переконатися у відсутності небезпеки.
2. Викликати бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги.
3. Перемістити постраждалого на спину чи надати зручного для нього положення.
4. Розстібнути одяг у постраждалого.
5. Забезпечити надходження свіжого повітря у приміщення.

У фаховому спілкуванні важливу роль відіграють діалоги, моделювання ситуацій ділового спілкування. Серед завдань такого типу особливо продуктивними для навиків фахового мовлення такі: дискусія, рольові ігри («лікар – пацієнт»), власне висловлювання з теми тощо. Наприклад:

Поговоріть з пацієнтом, який страждає на грип. Використовуйте фрази:

Дихайте глибше – Breathe deeper.

Затримайте дихання – Hold your breath.

Вдихніть, видихніть – Breathe in, breathe out.

Поверніться до мене спиною, будь ласка – Turn your back on me, please.

Більш боляче, коли видихаєте? – Is it more painful when you breathe?

Боляче, коли ви кашляєте? – Is it painful when you cough? [5, с. 39].

Отже, засвоєння граматики іноземними студентами-медиками більш ефективно в результаті використання такої моделі навчання, де застосовується функціонування мовних одиниць (у даному випадку –

дієслова) у ситуаціях, характерних для професійної сфери. Застосування комунікативного методу у процесі засвоєння граматики української мови вимагає різних форм навчання, які включають роботу з текстом, зі словником, поєднання різних типів вправ, моделювання професійних ситуацій із використанням форм роботи у групах (дискусія, рольові ігри «лікар – пацієнт», постановка проблемних питань із теми тощо). Вивчення граматики української мови як іноземної з використанням комунікативного методу є предметом подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовіна О. Особливості формування комунікативної компетенції іноземних студентів. *Young Scientist*. 2019. № 5.1 (69.1). С. 47–50.
2. Гаврилюк А. Застосування комунікативного методу викладання іноземних мов у ВНЗ. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1061>.
3. Кожушко І. Інноваційні підходи та методи викладання експрес-курсу української мови як іноземної. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2015. Вип. 27. С. 42–50.
4. Король С. Комунікативний підхід у навчанні іноземних мов. *Педагогічний дискурс*. 2012. Вип. 11. С. 133–136.
5. Лях Т. Українська мова як іноземна: професійне мовлення. Практичний курс для іноземних студентів медичних спеціальностей ВЗО : навчальний посібник. Ужгород : Говерла, 2018. 128 с.
6. Пассов Є. Комунікативний метод навчання іншомовному мовленню. Київ, 2001. 212 с.
7. Петров І. Граматичний аспект у формуванні комунікативної компетенції іноземних студентів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2012. Вип. 20. С. 114–120.
8. Селівестрова Л. Лінгвістична та психологічна основа навчання української мови як іноземної. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 8–13.
9. Сокіл Б. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2007. Вип. 2. С. 14–18.
10. Субота Л. Комунікативна організація наукового тексту у процесі професійної підготовки іноземних студентів немовного ВНЗ. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2015. Вип. 53. С. 317–320.
11. Тишковець М. Використання комунікативного методу вивчення української мови як іноземної у медичному ВНЗ. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2013. Вип. 8. С. 40–48.
12. Ушакова Н. Когнітивні основи формування комунікативної компетентності іноземних студентів у підручнику з мови навчання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2014. Вип. 25. С. 65–74.
13. Ушакова Н., Тростинська О. Вивчення української мови студентами-іноземцями: концептуальні засади. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*. 2014. Вип. 9. С. 12–21.

Т. О. Лях. Коммуникативный метод в процессе усвоения грамматики украинского языка иностранными студентами-медиками (на примере глагола). – Статья.

Аннотация. В статье исследовано применение коммуникативного метода в процессе усвоения грамматики украинского языка иностранными студентами-медиками на примере глагола, а также представлены упражнения, способствующие изучению глагола в связи с навыками общения.

Ключевые слова: коммуникативный метод, грамматика, глагол, украинский язык, иностранные студенты-медики.

T. Liakh. A Communicative method in the process of learning grammar of the Ukrainian language by foreign medical students (using the example of the verb). – Article.

Summary. The article explores the use of the communicative method in the process of learning the grammar of the Ukrainian language by foreign medical students on the example of a verb. The exercises that promote the study of verb in connection with communication skills are presented.

Key words: communicative method, grammar, verb, Ukrainian language, foreign medical students.